

7

Grecja – kolebka cywilizacji europejskiej

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

III. Świat starożytnych Greków.

Uczeń:

- 1) charakteryzuje geograficzne warunki ukształtowania się cywilizacji greckiej;
- 3) opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką).

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- czas trwania wielkiej kolonizacji greckiej i okresu archaicznego

ROZUMIE

- pojęcia: Hellada, Hellenowie, polis, agora, monarchia, arystokracja, oligarchia, tyrania, demokracja, hoplita, basileus, zgromadzenie ludowe, rada, metropolia, faktoria handlowa (emporium), oikistes, wielka kolonizacja grecka
- znaczenie kolonizacji dla rozwoju handlowego i gospodarczego Grecji
- różnice w kolonizacji greckiej i fenickiej

POTRAFI

- określić warunki naturalne na obszarze Grecji
- wymienić morza, nad którymi położona jest Grecja
- wyjaśnić, jakie znaczenie dla Greków miało żeglarstwo
- określić rolę agory w polis
- wskazać zmiany ustrojowe w Grecji
- scharakteryzować zadania zgromadzenia ludowego i rady
- omówić podział społeczny w starożytnej Grecji
- przedstawić przebieg kolonizacji greckiej
- wskazać na mapie zasięg kolonizacji greckiej
- wymienić przyczyny wielkiej kolonizacji greckiej
- podać skutki wielkiej kolonizacji greckiej
- określić przyczyny kolonizacji fenickiej
- wskazać na mapie Fenicję oraz zasięg kolonizacji fenickiej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Zadajemy pytanie:

- ▶ Jakie warunki sprzyjały w starożytności osadnictwu?

Po uzyskaniu odpowiedzi prosimy uczniów, aby spojrzeli na mapę w podręczniku (m1, s. 71) i wymienili grupy etniczne zamieszkujące obszar Grecji. Następnie zadajemy kolejne pytanie:

- ▶ Jakie warunki sprzyjały osiedlaniu się grup etnicznych na tym terenie?

Zwracamy uwagę uczniów na położenie Grecji nad morzami, na brak rzek i surowców naturalnych oraz na górzyste ukształtowanie terenu. Prosimy ich, aby przeczytali trzeci i czwarty akapit podrozdziału *Narodziny cywilizacji greckiej* (s. 70–71).

Zadajemy pytania:

- ▶ Jakie rośliny uprawiano w Grecji?
- ▶ W jaki sposób Grecy poradzili sobie z uprawą ziemi w górzystym terenie?
- ▶ Jakie zwierzęta hodowali?
- ▶ Jakich surowców brakowało na terenie Grecji, a jakich było dużo?

Podkreślamy znaczenie dostępu do morza. Zadajemy uczniom pytanie:

- ▶ Dlaczego Grecy byli zmuszeni do żeglowania?

Powinniśmy uzyskać odpowiedzi odnoszące się do potrzeby handlu, poszukiwania nowych terenów pod uprawę oraz pozyskiwania surowców.

Prosimy uczniów, aby przeczytali tekst źródłowy (m2, s. 71) i wykonali polecenie 4 (s. 71).

Wyjaśniamy, że obszar położony między Morzami Egejskim, Kreteńskim i Jońskim przez jego mieszkańców nazywany był Helladą, a oni sami siebie nazywali Hellenami. Zwracamy uwagę, że określenie *Grecja* wywodzi się z czasów rzymskich.

Wyjaśniamy uczniom, że Grecy nie stworzyli jednego państwa. Mieszkali w miastach-państwach zwanych polis.

Pytamy uczniów:

- ▶ Dla której starożytnej cywilizacji Bliskiego Wschodu charakterystyczne były miasta-państwa?

Prosimy uczniów, aby przeczytali pierwszy akapit podrozdziału *Polis i jej organizacja* (s. 76), a następnie odpowiedzieli na pytania:

- ▶ Jak wyglądała polis?
- ▶ Jakie miała charakterystyczne elementy?
- ▶ Co Grecy robili na agorze?

Podczas rozmowy z uczniami możemy ich poprosić o narysowanie planu polis na tablicy. Zwracamy uwagę na agorę, budynki publiczne, świątynie i tereny wiejskie.

Wyjaśniamy uczniom, że w historii Grecji można wyróżnić różne formy ustrojów. Omawiamy je, a następnie rozdajemy karty pracy *Grecja – kolebka cywilizacji europejskiej*. ▶

Uczniowie wykonują zadanie 1.

Zadajemy pytania:

- › Jaka jest różnica między dzisiejszą czy średniowieczną monarchią a monarchią w polis greckich?
- › Co wpłynęło na przejście władzy przez arystokrację?
- › W jaki sposób arystokracja straciła władzę na rzecz hoplitów?

Zwracamy uwagę na to, że w niektórych greckich polis ukształtował się ustrój demokratyczny. Proponujemy uczniom pewien eksperyment. Mówimy im, że jako klasa tworzą jedną polis. Prosimy ich o uchwalenie prawa dotyczącego piątków wolnych od lekcji.

Przysłuchujemy się dyskusji, a gdy ona się zakończy, pytamy uczniów:

- › Czy łatwo było uchwalić prawo?
- › Czy równie łatwo i sprawnie doszłoby do uchwalenia prawa przez wszystkich uczniów w szkole lub mieście?
- › Czy przy takiej liczbie osób i bez dostępu do telefonów i komputerów realne jest szybkie uchwalenie prawa w momencie najazdu?

Wyjaśniamy, że w greckich polis stworzono pierwsze organy władzy demokratycznej. Na podstawie podrzędu *Polis i jej organizacja* (s. 76) uczniowie w kartach pracy wykonują zadanie 2.

Następnie pytamy:

- › Jakie można dostrzec plusy i minusy takiego ustroju?

Informujemy uczniów, że od VIII do VI w. p.n.e. w Grecji trwała wielka kolonizacja grecka. W podobnym okresie, bo od VIII w. do początku V w. p.n.e., trwał okres archaiczny. Następnie wyjaśniamy okoliczności zakończenia wielkiej kolonizacji greckiej.

Dzielimy uczniów na cztery grupy. Rozdajemy im instrukcje oraz tabele do uzupełnienia.

- ▶ Każdy zespół jest osobną polis.

Instrukcja dla grupy

Jesteście obywatelami nadmorskiej polis, w której brakuje surowców. Zaplanujcie wyprawę kolonizacyjną. Zdecydujcie, dokąd popłyniecie. Uzasadnijcie swój wybór. Wybierzcie spośród siebie oikistesę i zapiszcie jego zadania. Ustalcie też, jak należy ukarać tych, którzy nie chcą płynąć, a jak wynagrodzić założycieli kolonii. Co zrobicie, aby wasza kolonia była posłuszna metropolii? Wykorzystajcie informacje z podrzędu *Wielka kolonizacja grecka* (s. 78), tekst źródłowy (m5, s. 79) i mapę (m6, s. 79).

Po wykonaniu zadania omawiamy z uczniami ich pracę w grupie. Zwracamy uwagę na najważniejsze zagadnienia związane z kolonizacją grecką.

Zadajemy pytania:

- › Czym były metropolia, kolonia i faktoria handlowa?
- › Kim był oikistes? Jakie były jego zadania?
- › Jaki był zasięg wielkiej kolonizacji greckiej?
- › Jakie surowce pozyskiwano?
- › Co czekało uczestników wyprawy kolonizacyjnej?
- › Jak karano osoby sprzeciwiające się udziałowi w wyprawie kolonizacyjnej? Dlaczego spotykała je kara?
- › Co łączyło metropolię z kolonią?

Prosimy uczniów, aby przeczytali podrozdział *Skutki wielkiej kolonizacji greckiej* (s. 80).

Pytamy:

► Jakie były skutki wielkiej kolonizacji greckiej?

Zwracamy uwagę na to, że Grecy zbudowali wiele osad na terenie dzisiejszych Włoch (np. Syrakuzy), Francji (np. Marsylia) i Hiszpanii.

Następnie wyjaśniamy, że nie tylko Grecy byli kolonistami w basenie Morza Śródziemnego. Wyprawy kolonizacyjne podejmowali też Fenicjanie. Prosimy uczniów, aby na mapie w podręczniku (s. 79) wskazali Fenicję. Mówimy o tym, że Fenicjanie byli świetnymi żeglarzami. Znali się na nawigacji i geografii.

W ramach ciekawostki możemy uczniom pokazać film *Starożytny komputer – zagadka mechanizmu z Antykithiry*. ►

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy uczniom pytanie:

► Czy lepiej byłoby, gdyby Grecy zamiast kolonizacji zdecydowali się na przeniesienie w inne miejsce?

Prosimy o uzasadnienie decyzji.

METODY KONTROLI

Uczniowie w kartach pracy wykonują zadanie 3.

ALTERNATYWA

Uczniowie wykonują zadanie na stronie [wordwall.net](https://www.wordwall.net). ►

PRACA DOMOWA

Do wyboru jedno z dwóch zadań:

1. Wskaż plusy i minusy monarchii oraz oligarchii w starożytnej Grecji.
2. Za pomocą aplikacji [Quik](#) stwórz film dotyczący życia Greków. Uwzględnij krajobraz i warunki uprawy roli, uprawiane rośliny i wydobywane surowce, ustrój, kolonizację oraz wygląd polis. Film powinien zawierać co najmniej 10 slajdów. Podczas przygotowywania filmu tak dobieraj zdjęcia, by odpowiadały treści, którą chcesz przekazać.